

מבוא

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ)

בספר הזה מובא לקט רב-גוני שעוסק בשאלות פנימיות יותר. לא רק באמירתם ובתיאורם של דברים אלא במענה לשאלות כמו – למה? מפני מה? מה משמעותם של דברים? חלק גדול מן הדברים הללו מתייחס במידת מה למה שנמצא בספרים האחרים בסדרה, אבל יש בו גם מקבץ בעיות שונות ותשובות שונות לשאלות כלליות ביחס לעם, ביחס לפרט, ביחס לחייו, לגורלו ולמטרתו. למעשה יש כאן לקט של דברי הגות ומחשבה על הרבה מאד מן השאלות של כל אדם באשר הוא.

ספר זה מלקט מדבריהם של מחברים רבים מאד בספרים רבים המתייחסים, כל אחד בסגנונו הוא, לשאלות של למה ומדוע. מגוון המקורות שמהם הוצא הלקט הזה הוא ממה שנוצר ונכתב במשך הדורות מאז ספרות חז"ל, מן המאה השמינית בערך, ועד למאה העשרים. עם זאת, מיוצגים פה גם דבריהם של אישים שונים שחיו בזמנים מאוחרים יותר עד זמננו שלנו. באופן כללי אפשר לומר שיצירת הדורות עד למלחמת העולם הראשונה עם כל השוני שבה, היא עולם מחשבה אחד. ואילו הדברים המודרניים יותר, במידה מסוימת, משתייכים לעולם שונה במידה רבה, ומשום כך הם מהווים רק חלק קטן מתוך המכלול שבספר זה.

באופן כללי מאד, המקורות הללו יכולים להתחלק לארבע סוגות שונות המופיעות בספר לא כיחידות נבדלות, אלא כדברים שונים המתייחסים לנושא אחד. ארבע הסוגות הללו הן:

הסוגה הראשונה היא **'קבלה'** – ראשיתה קדומה ביותר אבל היא נמשכת והולכת עד לדורותינו, והם הדברים השייכים אל 'תורת הסוד'. בחרנו בקטעים מתוך תורת הסוד שאינם טכניים ביותר, אלא יכולים להיות בעלי משמעות לכל אדם הקורא אותם. עולמה של הקבלה הוא עולם שלם בפני עצמו הן מבחינת סגנונו והן מבחינת התכנים שבו.

הסוגה השנייה היא ספרות ההגות היהודית, **'מחשבת ישראל'**, שביסודה היא עיונים בעניינים פילוסופיים שכולם הם כמובן יהודיים מאד, אלא שיש בהם גם מן ההתאמה של חשיבה פילוסופית כללית במשך הדורות. הדברים בסוגה זו חלק מהם הוא מספרים שנכתבו כספרי הגות פילוסופית שלמה, ואחרים מובאים בפרשנות למקרא או בספרים אחרים שאינם ספרי פילוסופיה כשלעצמם.

הסוגה השלישית היא מספרות ה'**מוסר'**, שגם היא רבת צורות וגוונים. הספרות הזו מתייחסת בעיקר לבעיות האדם ולחיי נפשו, והיא כוללת ספרי מוסר קלאסיים, עתיקים עד ליצירות מ'תנועת המוסר' שנכתבו סמוך לזמננו.

תוכן עניינים

ט	מבוא
יא	תוכן עניינים מורחב
יח	מדריך למשתמש
3	מעגל החיים
31	מעגל השנה
101	תורת חיים
299	ביוגרפיה
362	מפתח אישים
366	מזכים

תוכן עניינים מורחב

138	ביאת המשיח
146	ביטחון בהשם
152	בית המקדש
156	העולם הבא
164	השגחה
170	זוגיות
176	חינוך והורות
182	יראת השם
188	מסירות נפש
192	נבואה
200	נסים
204	נפש האדם
212	סבל וייסורים
220	פרנסה
222	צדיקים
230	צדקה
236	שכר ועונש
242	שמחה
248	תורה
262	תורה ומדע
272	תחיית המתים
276	תפילה
286	תקווה וייאוש
290	תשובה

ביוגרפיה

300	קבלה
307	מחשבת ישראל
623	מוסר
338	חסידות
362	מפתח אישים
366	מזכים

ט	מבוא
יח	מדריך למשתמש

מעגל החיים

4	היריון ולידה
8	קריאת שם
10	ברית מילה
14	בר מצווה
16	חתונה
20	זקנה
24	פטירה ואבלות

מעגל השנה

32	שבת
40	ראש חודש
44	חודשי השנה
52	ימים טובים
56	ראש השנה
64	יום הכיפורים
70	סוכות
76	חנוכה
82	פורים
88	פסח
94	שבועות

תורת חיים

102	אהבת השם
108	אהבת ישראל
114	אוכל
120	אמונה
126	ארץ ישראל
132	בחירה חופשית

הסוגה הרביעית היא 'חסידות', לקט מן הספרות החסידית שהיא עולם בפני עצמו. החסידות מכילה הן קבלה, הן מחשבה והן מוסר שמתאחדים יחד לגישה שלמה שגם היא עוסקת הרבה מאד באדם ובבעיותיו. בתוך אלה מצויים גם מסרים חשובים המופיעים בצורה של סיפורים שמבטאים את התכנים הללו בדרך סיפורית ולא במופשט (הרחבה גדולה יותר של הסבר על הסוגות השונות, מופיעה בנספח לספר זה).

נוסף לכך מופיעות גם אמרות חכמה קצרות בנות משפט אחד או שניים ולעתים גם קטעים של שירה ופיוט.

בגלל ריבוי המקורות וגיוונם, ובגלל מטרותנו להביא את הדברים, ככל האפשר, בצורתם המקורית, הרי שלשון הדברים, אף על פי שהיא עברית, אינה בהכרח שפה קלה. בין שמקורה בקבלה ובין שמקורה בפילוסופיה. משום כך, הוספנו דברי ביאור קצת יותר נרחבים, הן בדברי ביאור הן בהערות מקדימות, בכל מקום שסברנו שהביאור יעזור להבנה גם לקורא שאינו בקיא בשפת המקורות ובסגנונם.

הנושאים הרבים שהם במובן מסוים יריעה נרחבת יותר של מחשבה, סודרו כאן בשלוש חטיבות שהן, מעגל השנה היהודי, מעגל החיים האנושי, ועוד נושאים שונים שמצויים כאן כחטיבה בפני עצמה. את הרשימה המלאה אפשר למצוא בתוכן העניינים המפורט שבראש הספר.

בסוף הספר יש נספח שיש בו ביוגרפיות קצרות של כל האישים הרבים הנזכרים בספר זה. ושם גם רשימה מלאה של האישים והמקומות שבהם נזכרים דבריהם לאורך הספר.

ט	מבוא
יח	מדריך למשתמש
	מעגל החיים
	היריון ולידה
4	שעת העיבור
5	במהלך ההיריון
6	אחרי הלידה
6	מעשים טובים ונקראים בנים
	קריאת שם
	משמעות השם
8	שההורים נותנים
9	שם האדם ביטוי לשליחותו
	ברית מילה
	הטעמים לברית המילה
10	משמעות ברית המילה לחיים
12	מה עושים בשעת הברית?
13	
	בר מצווה
	השינוי שמתרחש בבר המצווה
14	על פרשת דרכים
15	
	חתונה
	שני חצאים
16	חשיבות החתונה
16	מי מגיע כדי לשמוח
	בשמחת החתונה
17	שמחת חתן וכלה
18	
	זקנה
	הפער בין הצעירים לזקנים
20	מה עושים בגיל הזקנה
22	
	פטירה ואבלות
	על כל בני האדם נגזרה מיתה
24	התשוקה למעלה
25	מסע פְּרֻדַּת הַנִּשְׁמָה מִן הָעוֹלָם
26	מדוע יש מצווה להתאבל?
27	

27	לא להתאבל יותר מדי
28	קדיש
	מעגל השנה
	שבת
	תודעת הבריאה
32	וזיכרון יציאת מצרים
34	יום הרומוז לעתיד
34	תכלית השביתה בשבת
35	חזרת הנפש לשורשה
36	שמחת השבת
38	השבת – מקור הברכה והשפע
	ראש חודש
40	להתחיל מחדש
42	ראש חודש מיוחד לנשים
43	שמחו נא בברכת הלבנה/ רבנו יוסף חיים
	חודשי השנה
44	תשרי
45	מרחשוון
45	כסלו
46	טבת
46	שבט
47	אדר
47	ניסן
48	אייר
48	סיוון
48	תמוז
49	מנחם אב
49	אלול
50	מגד ירחים/ הרב אברהם יצחק הכהן קוק
	ימים טובים
52	למה שובתים ממלאכה ביום טוב?
53	קדושתם של ימים טובים
54	זה קורה כאן ועכשיו
54	מה בעצם מתגלה ביום טוב?

	ראש השנה
56	יום של דין וחסד
58	תשובה בראש השנה
58	קול השופר
62	המלכת השם
	יום הכיפורים
64	יום של חירות
65	כפרת החטאים ביום הכיפורים
66	למה צמים ביום הכיפורים
67	היום שמאיר לכל הימים
68	משמעות הווידי
	סוכות
70	חג האסיף
	ארבעת המינים –
71	היופי והטוב שבארץ ישראל
	ארבעת המינים –
72	ארבעה איברים מרכזיים
72	ארבעת המינים – סמל האחדות
74	ישיבה בסוכה – טעימה מגן עדן
	סוכה ולולב /
74	ר' משה בן יעקב אדהאן
	חנוכה
76	התלהבות והתחדשות
78	כד השמן שבכל אחד
78	להאיר את החושך
79	המלחמה הרוחנית ביוונים
80	ההבדל בין תרבות יוון לתרבות ישראל
	פורים
82	ההשגחה הנסתרת
83	המפתח לניצחון – אחדות
84	משתה ושמחת פורים
85	גילוי השורש העליון של הנפש
86	תחפושות
	פסח
88	משמעות היציאה הנסית ממצרים

89	יציאת מצרים בימינו
	המצה –
89	לחם האמונה ולחם הרפואה
	החמץ מסמל את יצר הרע
90	ואת הגאווה
92	הבן החמישי
	שבועות
94	מה עושים בחג השבועות?
95	שמות החג – חג השבועות
96	שמות החג – עצרת
97	למה לא נכתב בתורה ששבועות
	הוא חג מתן תורה?
98	יום מעמד סיני /
	ר' יצחק אבן גיאת
	תורת חיים
	אהבת השם
102	מה זו אהבה לה'?
104	הדרך לאהבה
106	מאפייני האהבה
	אהבת ישראל
108	אחדות העם כביטוי לאחדות השם
109	המשמעות של אהבת הזולת "כמוך"
110	הדרך לקיום המצווה
112	ההשלכות של אהבת הזולת
	אהבת הזולת
112	מביאה לשלמות עצמית ולגאולה
	אוכל
114	חיזוק הגוף והנפש
115	לאכול לשם שמים
116	החיות הפנימית של המזון
117	אכילת בשר וצמחונות
	אמונה
120	המצווה להאמין
121	האם אפשר לדעת את ה'?
122	עיקרי האמונה

242	שמחה	204	נפש האדם	164	השגחה	124	איך מגיעים לאמונה?
243	מעלת השמחה	205	מהי נפש?	165	משמעות ההשגחה	125	אמונה פשוטה
244	התועלת שמביאה השמחה	206	חלקי הנפש	167	השגחה כללית		
245	הסכנה שבעצבות	207	הכרת הבורא דרך הכרת הנפש	168	השגחה פרטית	126	ארץ ישראל
	איך אפשר לשמוח?	208	הטיפול בנפש		השמים והארץ שווים לפניו	128	מעלתה של ארץ ישראל
		208	חיבור גוף ונפש			129	הישיבה בארץ ישראל
		210	שתי נפשות			130	קדושת הארץ
248	תורה		ירידת הנשמה לעולם הזה	170	זוגיות		לבי במזרח/ רבי יהודה הלוי
250	תורה מן השמים			172	אהבה בין בני הזוג		
250	תורה שבכתב ותורה שבעל פה			172	אישה אחת ויחידה		
254	מדוע לומדים תורה?	212	סבל וייסורים	173	איחוד הפכים	132	בחירה חופשית
255	חידושי תורה	215	באים מאהבה		אינטימיות קדושה	134	היכולת לבחור
257	אופן הלימוד	217	איך לקבל את הייסורים?			135	היכן יש בחירה?
259	פנימיות התורה		הרע בעולם		חינוך והורות	135	הטוב והרע מעורבים בתוכנו
	לימוד תורה לנשים			176	מהות החינוך		ידיעה ובחירה
				178	כיצד מחנכים?		
262	תורה ומדע	220	ה' דואג לכל הנבראים			138	ביאת המשיח
266	חכמת התורה ומדעי הטבע	220	ויפרנס גם את האדם	182	יראת השם	139	מיסודות האמונה
268	מהפכת המידע והטכנולוגיה	221	מזונותיו של האדם מוכנים לו	184	יראה בסיסית	140	תכלית הבריאה
	שאלות תורה ומדע		משמעות התפילה על הפרנסה	186	יראה עליונה	141	הציפייה למשיח
					מעלת היראה	142	מהות המשיח ותפקידו
						143	זהותו של המשיח
							מה יהיה בימות המשיח
272	תחיית המתים	222	צדיקים				
274	מהם החיים הנצחיים?	223	מעלת החכם והצדיק	188	מסירות נפש		
	באיזה גוף יקומו?	224	הנהגת הצדיק	189	אהבת ה' עד מסירות נפש		
275	האם קשרי משפחה	225	התקשרות לחכמים ולצדיקים	189	המוכנות למסור את הנפש	146	ביטחון בהשם
275	יתחדשו?		תפילת הצדיק	190	מסירות נפש על כל מצווה	149	מהו ביטחון בה'
	גלגול מחילות	227	התקשרות לצדיקים		מסירות נפש בזמן השואה	150	אמונה, ביטחון והשתדלות
		228	אחרי מותם			151	הביטחון – מיקוד השפע
			קברי צדיקים				חשוב טוב – יהיה טוב
276	תפילה			192	נבואה		
	החובה להתפלל			194	הנביא		
	הנוסח הקבוע			195	הכנות לנבואה		
278	והתפילה האישית	230	צדקה	196	הנבואה	152	בית המקדש
280	מעלת התפילה	232	כיצד נותנים צדקה?	197	מדרגות בנבואה	154	לשם מה ה' זקוק למקדש?
282	מדוע התפילה מועילה?	233	צדקה היא הדבר הצודק	198	חובת הציות לדברי הנביא	155	הגילוי האלוקי
283	הכנות לתפילה	234	הרווח של הנותן בנתינת צדקה	198	מניין כוחו של הנביא?	155	עבודת הקרבנות בנפש
284	איך מתפללים?		מעלת הצדקה		חידוש הנבואה		בית המקדש השלישי
285	תפילה בבית כנסת	236	שכר ועונש				
		237	לשם מה יש שכר ועונש?			156	העולם הבא
			שכר גשמי או רוחני?			158	מהו העולם הבא?
286	תקווה וייאוש	239	שכר ועונש כתוצאה ישירה	200	נסים	160	מהו הגיהנום?
287	התקווה	241	ממעשי האדם	201	הנסים מוכיחים	161	מטרת הגיהנום
288	לא להתייאש		שכר מצווה – מצווה	202	את האמונה	161	מנוחה בגיהנום
	נקודת היהדות				נס וטבע		גלגול נשמות
					נסים נסתרים		

	תשובה
290	כיצד חוזרים בתשובה?
293	תשובה – השבת הנפש למקורה כוחה של תשובה
295	ומעלתה המיוחדת
297	נפשי הכיני צידה/ רבנו בחיי אבן פקודה
	ביוגרפיה
	קבלה
300	תורת הסוד הקדומה
301	דור האר"י
303	הקבלה בספרד ובאיטליה
305	ספרים על דרך הקבלה
	מחשבת ישראל
307	פילוסופיה יהודית
314	פרשנות התורה
319	הגות ומחשבה בספרות הלכה ומנהג
322	הגות העת החדשה
	מוסר
326	מחשבת המוסר
329	ספרות המוסר המוקדמת
333	ספרות המוסר המאוחרת
334	תנועת המוסר
	חסידות
338	הבעל שם טוב ותלמידיו
341	תלמידי המגיד
347	חסידות חב"ד
352	בית פשיסחה וקוצק
356	חסידות ברסלב
358	אדמו"רי החסידות בדורות מאוחרים
362	מפתח אישים
366	מזכים

מדריך למשתמש

שם הפרק

ראש השנה

היום שבו מתחילה השנה העברית נקרא 'ראש השנה'. בתורה שבכתב נקרא היום הזה 'יום הזיכרון' ויום תרועה, אך בתורה שבעל פה הוא נקרא 'ראש השנה' ו'יום הדין'. כשם שבגוף האדם יש 'ראש', שבו שוכן המוח וממנו נעשית ההפעלה של הגוף כולו, כך גם לשנה יש 'ראש', והוא משפיע על השנה כולה. ביום הזה הבורא דן את כל מעשי בני האדם, וקובע מה השפע שירד לעולם בשנה הבאה.

זה חסד גדול לאדם שהבורא אינו דן אותו רק בסוף ימיו, אלא בכל ראש השנה. כאשר אבינו שבשמים דן את בניו, הוא מוביל את הדין בדרך שתתאים לרצונו. ביום הזה אנו מכתירים את ה' למלך, ומקיימים את מצוות תקיעת השופר, עם המשמעויות הנסתרות הגלומות בה.

יום של דין וחסד

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
	ספר החינוך		

יום הדין אינו בא רק לאחר המוות או בסוף ימי העולם, אלא כל בני האדם עומדים לדין לפני ה' בכל שנה, בראש השנה, ובכך יש חסד גדול לבני האדם.

מדוע בכל שנה צריך לעמוד לדין לפני בורא העולם?

וּמְשֹׁרְשֵׁי מִצְוֹת הַמוֹעֵד הַזֶּה, שֶׁהִיא מַחֲסְדֵי הָאֵל עַל בְּרוּאָיו לְפָקֹד אוֹתָם, וְלִרְאוֹת מַעֲשֵׂיהֶם יוֹם אֶחָד בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְרַבּוּ הָעוֹנֹת וְיִהְיֶה מְקוֹם לְכַפֵּרָה, וְהוּא רִבְ חֶסֶד (שמות לד, 1) — מִטָּה בְּלִפְי חֶסֶד, וְכִיּוֹן שֶׁהֵם מוֹעֲטִים מִעֲבִיר עֲלֵיהֶן. וְאִם אוֹלֵי יֵשׁ בָּהֶם עוֹנֹת שְׂצֹרִיכִין מִיּוֹק, נִפְרָע מֵהֶם מְעַט מְעַט, וְכַעֲנִין מֵה שְׂאֲמָרוֹ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה: "אוֹהֲבוּ נִפְרָע מִמֶּנּוּ מְעַט מְעַט" (תלמוד בבלי, עבודה זרה ד, א). וְאִם לֹא יִפְקְדֵם עַד וְזָמַן רַב, יִתְרַבּוּ כָּל כֶּךָ עַד שִׁיתְחַיֵּב הָעוֹלָם כְּמַעַט בְּלִיָּה חֲלִילָה.

הַמוֹעֵד הַזֶּה, רֹאשׁ הַשָּׁנָה. לְפָקֹד לְבַקֵּר. מִטָּה בְּלִפְי חֶסֶד. מְכַרְעֵ אֶת הַדִּין לְצַד הַחֶסֶד. שֶׁהֵם הָעוֹנֹת. מִעֲבִיר עֲלֵיהֶן. וְאִינוּ מְעִנִּישׁ. מִיּוֹק. נִיקוּיוֹ וְכַפֵּרָה. שְׂאֲמָרוֹ. חֲכָמִים. אוֹהֲבוּ נִפְרָע מִמֶּנּוּ מְעַט מְעַט. אִם אָדָם חַיִּיב כֶּסֶף לְמִי שֶׁאֹהֲבֵ אוֹתוֹ, הוּא פּוֹרֵשׁ לוֹ אֶת הַתְּשׁוּלָּמִים שִׁיּוּכֵל לְשַׁלֵּם לְשִׁיעוּרָיו. וְאִם לֹא יִפְקְדֵם עַד וְזָמַן רַב, אִם ה' לֹא יִבְקֹר אֶת הַבְּרוּאִים בְּכָל שָׁנָה. יִתְעַבּוּ. הָעוֹנֹת. כְּלִיָּה אֲבִדוּן.

להרחבה > עוד על משמעות האותיות בבריאת העולם, ראו ספר מחשבה וסוד ע' 051

מבוא לפרק, הכולל הצגת הנושא וסקירת התכנים שיובאו בפרק

החטיבה בספר

מיון קטע הטקסט על פי סוגת מקור. בתחתית התיבה המסומנת מופיע שם המחבר

הפניה לעיון והרחבה בספרים האחרים בסדרה

מעגל השנה

ראש השנה > מעגל השנה

פִּנְיָה לְמַחֲשָׁבְתוֹ. עֲסוּק בְּמַחֲשָׁבוֹתָיו הָאִישִׁיּוֹת. בְּנַפְשׁוֹ. בְּעַצְמוֹ. הֵן בְּסוּר... טוֹב. מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וּמִצְוֹת עֲשֶׂה. שְׂאֵי אֶפְשָׁר... בְּרִצּוֹן. הַקַּב"ה כִּיבִיכּוֹל אֵינוֹ מְעוֹנִין לְהַמְשִׁיךְ וּלְחַדֵּשׁ אֶת חַיּוֹת הָעוֹלָם (גילוי מַלְכוּתוֹ), אִם בְּנִי־הָאָדָם אֵינֶם מַקְבְּלִים אֶת מַלְכוּתוֹ עֲלֵיהֶם בְּרִצּוֹן.

בְּרוּךְ הוּא, מֵה שְׂאֵין בֶּן כָּל הַיּוֹם פּוֹנֶה לְמַחֲשָׁבְתוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מֵה שִׂיּוּדָע בְּנַפְשׁוֹ, וּבִפְרָט מִי שְׂאֵינוֹ נוֹהֵר הֵן בְּסוּר מֵרַע וְהֵן בְּוַעֲשֵׂה טוֹב כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מְדַרְגָּתוֹ, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הַמְּשַׁכֵּת רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא לְגִילּוֹי מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֵׁישׁ חַס וְחֲלִילָה פְּרִיקַת עוֹל מַלְכוּת שְׂמִים לְמַטָּה, מֵאַחַר שְׂאֵין מַקְבְּלִים עֲלֵיהֶם עוֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּרִצּוֹן.

(ליקוטי תורה, דרושים לראש השנה נג, ד)

הבעל

תמרורים בלב נשבר ונדכה, ונאלץ לסדר את התקיעות בלי שום כוונות.

אחרי התפילה אמר לו הבעל שם טוב:

בהיכל המלך נמצאים הרבה חדרים והיכלות, ומפתחות שונים ומיוחדים לכל דלת, אך יש כלי אחד שעל ידו אפשר לפתוח את כל המנעולים כולם, והוא הגרזן. הכוונות הן מפתחות לשערים של מעלה, ולכל שער כוונה אחרת, אבל לב נשבר יכול לפתוח את כל השערים ההיכלות כולם.

שם טוב הורה פעם אחת לתלמידו רבי זאב קיציס ללמוד את הכוונות של סידור התקיעות, מכיוון שהוא יהיה מסדר התקיעות אצלו בראש השנה. למד ר' זאב את הכוונות וכתב אותן על גיליון מיוחד והניחו בכיס בגדו, כדי שיוכל להסתכל בו בשעת סידור התקיעות. לא מצא הדבר חן בעיני הבעל שם טוב, והגיליון נשמט ונאבד. בבוא רבי זאב לסדר את התקיעות, החל לחפש את הנייר עם הכוונות, וכשלא מצאו לא ידע מה לכוון. הדבר הצר מאוד לרבי זאב והתמרמר בליבו, ובכה בכי

"אֶחָד הַתְּקִיעוֹת (ש) יוֹרֵד אוֹר חֲדָשׁ עֲלֵינוּ וְיִתֵּר שְׁלֵא הָיָה מֵאִיר עֲדֵינִן מִיָּמֵי עוֹלָם אוֹר עֲלֵינוּ כְּוָה"

(רבי שניאור זלמן מליאדי — תניא אגרת הקודש סימן ד)

להרחבה > עוד על משמעות האותיות בבריאת העולם, ראו ספר מחשבה וסוד ע' 051

ביאור

סיפור

פתגמים קצרים

מעגל השנה

מעגל החיים

היריון ולידה

היווצרות האדם מתחילה בזיווג שממנו נוצר העובר, עוברת דרך שלב ההיריון ומגיעה לסיימה בלידה, עם צאת הילד לאוויר העולם. בכל אחד מן השלבים האלה יש גם עבודה רוחנית. המחשבה הקדושה בשעת הזיווג משפיעה על הרוח שאותה מפקיד ה' בידי בני הזוג; לאורך חודשי ההיריון לומד העובר את התורה כולה; וכאשר הוא יוצא לאוויר העולם משפיעה עליו הסביבה הקדושה שלתוכה הוא נולד. למעשה, כל פעולה טובה של האדם היא כמו בן שלו, ויש בה השלבים של מחשבה, רצון, ומעשה.

שעת העיבור

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
זוהר הקדוש			

בשעת הזיווג מפקיד ה' רוח בידי בני הזוג, והיא תשכון בילד שעתיד להיוולד. לתינוק שנולד מתלווה צלם רוחני, וכנגדו צלם בעולם העליון. לפני פטירתו מסתלק ממנו הצלם הרוחני, וזה סימן שהוא עומד למות.

משעת הזיווג מפקיד הבורא אצל בני הזוג את רוח הילד שעתיד להיוולד:

בְּשַׁעַת שֶׁאָדָם בָּא לְהִתְקַדֵּשׁ לְהַזְדַּוֵּג בְּאִשְׁתּוֹ, בְּרִצּוֹן קָדוֹשׁ שְׁלוֹ, מִתְעוֹרְרֵת עָלָיו רִיחַ קְדוֹשָׁה, כְּלוּלָה זָכָר וּנְקֵבָה, וְרוּמֵז הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשָׁלִיחַ אֶחָד הַמִּמְנַה עַל הַרְיוֹנוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וּמִפְקִיד בְּיָדוֹ אוֹתָהּ הָרוּחַ, וּמוֹדִיעַ לוֹ לְאַיְזָה מְקוֹם יִפְקֹד אוֹתוֹ... וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִפְקִיד לוֹ, אֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ, כָּל מָה שֶׁמִּפְקִיד, וְהֵנָּה פְּרִשׁוּתָּהּ.

לאדם שנולד מתלווה צלם בעולם הזה ובמקביל אליו יש צלם בעולם הבא:

אִזּוֹ יוֹרְדֵת רִיחַ, וְצֶלֶם אֶחָד עִמָּה, אוֹתוֹ שְׁעוֹמֵד בְּדִיוֹקָנוֹ לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ צֶלֶם נְבֵרָא, בְּאוֹתוֹ צֶלֶם הוֹלֵךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב: "אֵךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ" (תהלים לט,ו). בְּעוֹד שֶׁהַצֶּלֶם הַזֶּה נִמְצָא עִם הָאָדָם, בְּצֶלֶם

להרחבה > עוד על היריון ולידה, ראו ספר החכמה עמ' 310, ספר ההלכה עמ' 2.

צֶלֶם אֶחָד. דְּמוֹת רִחוּנֵיהֶן אַחַת. בְּעוֹד שֶׁהַצֶּלֶם... יַחַד. צֶלְמוֹ הָרוּחִי שֶׁל הָאָדָם מִתְחַבֵּר לְצֶלֶם הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה.

בְּרִצּוֹן קָדוֹשׁ שְׁלוֹ. מִתּוֹךְ כּוּוֹנָה טוֹבָה וְקְדוּשָׁה. כְּלוּלָה זָכָר וּנְקֵבָה. הָרוּחַ אֵינֶנָּה זְכָרִית אוֹ נְקִיבִית אֵלָּא כְּלוּלָה מִשְׁתֵּי־הֵן. יִפְקֹד אוֹתוֹ. יִפְקִיד אֶת הָרוּחַ. וְהֵנָּה פְּרִשׁוּתָּהּ. חֲכָמִי הַסוּד.

שְׁלוֹ עוֹמֵד בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁמֵת־חֲבָרִים כְּאַחַד, הוּא עוֹמֵד בְּעוֹלָם הַבָּא, וְשֵׁנִים הֵם שְׁמֵת־חֲבָרִים יַחַד...

לפני שהאדם נפטר הצלם שלו מסתלק ממנו:

וּכְשֶׁקָּרְבִים יָמֵי הָאָדָם לְצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ הַצֶּלֶם הָעֲלִיּוֹן שְׁנוֹתָנִים לוֹ, בְּאֵה אוֹתָהּ רִיחַ רָעָה שֶׁהִיָּה נִדְבָק בָּהּ בְּכָל יוֹם, וְנוֹטְלָת אוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וּמִתְתַקֵּן בּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְלֹא חוֹזֵר לְאָדָם לְעוֹלָמִים. אִזּוֹ יָדַע שֶׁהִיָּה הוּא נִדְחָה מִן הַכֹּל.

(זוהר, ח"ג מב, ב)

במהלך ההיריון

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
			רבי צבי-אלימלך שפירא

בתלמוד נאמר כי במהלך ההיריון האדם לומד את התורה כולה, וכאשר הוא בא לאוויר העולם בא מלאך וסוטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה (נדה ל, ב). מדוע צריך האדם ללמוד את התורה כולה אם לאחר מכן הוא שוכח אותה? אלא שאדם אינו יכול להבין את תורת ה' בלי עזר א־לוהי, אך אילו היה זוכר את התורה שלמד, לא היה מקום לשכר ועונש על לימוד התורה. לכן הוא שוכח את כל התורה לפני הלידה, ומשיג אותה מחדש בעמלו.

האדם איננו יכול להבין את התורה בלי סיוע א־לוהי:

ואת התורה הנה היא נעלמת מעיני כל חי, ואין מבוא לאנוש עלי אדמה בארציות להשיג ממנה אפילו מעט קט זולת בסיוע ועזר א־להי...

הטעם שהאדם שוכח את כל התורה שלמד בתקופת ההיריון:

והנה, אם הוא פעולת א־להי עולם, אין מבוא לשכר ועונש, ביון שהוא דבר ההכרחי בגזירת היוצר בראשית. על בן משבחים ממנו כל התורה כולה בבואו אל העולם, כדי שייסגל ידיעת התורה אחר כך מצונו ביגיעה ובחירה בדעת שלימה.

התועלת בלימוד התורה בתקופת ההיריון, אף ששוכחים אותה אחר כך:

ופעולת הלימוד שמלמדים אותו כל התורה במעי אמו מעילה, שתישאר בו חקיקה בכח העזר הא־להי כדי שיהיה יכול בארציות להוציא מן הכח אל הפועל... כן הוא הענין הנרצה, מה שמלמדים לאדם כל התורה קודם בואו לעולם הגם שמשבחים ממנו, בכדי

וְיָרָעָה... יוֹם. רִיחַ רָעָה הַקְּשׁוּרָה לַעִיסוּק בַּגְּשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם. וּמִתְתַקֵּן בּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ. הַצֶּלֶם הָעֲלִיּוֹן נִתְקַן וְהוֹלֵךְ מִן הָאָדָם. שֶׁהִיָּה הוּא... הַכֹּל. וְהִרְיָה עוֹמֵד לְמוֹת.

ואת התורה... א־להי. התורה היא תורה א־לוהית נשגבה, ובן אנוש אינו יכול להבין אפילו מעט ממנה בלי שה' יעזור לו.

אם הוא... עולם. אם לימוד התורה היה רק מפני שה' לימד את האדם תורה. אין מבוא... בראשית. ה' לא היה נותן שכר ועונש על דבר שהכריח אותו לעשות. יסגל ירכוש. בדעת שלימה. מתוך מידעות מלאה.

חקיקה. רושם שנשאר חקוק בו. בארציות. בכוחותיו הארציים והטבעיים. הענין הנרצה. התכלית הרצויה.

שִׁיבֹא לוֹ הָעֵנָן בְּגִיעָה עַל יְדֵי בְחִירָתוֹ. אֲבָל לִהְיוֹת שֶׁהוּא מִן הַנִּמְנָע וְזוֹלָת בְּעוֹר אֱלֹהֵי, הִנֵּה פִּינֹן שֶׁנִּשְׁאָר אֶצְלוֹ בְּכַח הַזְכָּרוֹן, הִנֵּה עַל יְדֵי יְגִיעָתוֹ וְהַשְׁתַּדְּלוּתוֹ יוֹכַל לְהוֹצִיא הַדָּבָר מִן הַכַּח אֶל הַפּוֹעַל.

(בני יששכר, סיון א, ה)

אחרי הלידה

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
			הרבי מליובאוויטש

משעת הלידה על ההורים לדאוג שהתינוק יהיה מוקף בענייני קדושה, וזה מוסיף ברכה והצלחה באפשרות לגדלו לתורה ולמעשים טובים. בכל שנה, ביום הולדתו של התינוק, על ההורים להתבונן בזכות הגדולה שיש להם, שה' הפקיד אצלם נשמה בתוך גוף, ולחשוב כיצד יחנכו את הילד כראוי, כדי שילך בדרך ישרה.

יש לדאוג משעת הלידה שהתינוק יהיה מוקף בענייני קדושה:

וְעוֹד עֵנָן עֵיקְרֵי בְנוּגָע לְרֹךְ הַנּוֹלָד – שְׁמִיד בְּצֵאתוֹ לְאוֹר הָעוֹלָם יִהְיֶה מוֹקֵף בְּעֵנֵי קְדוּשָׁה, כִּידוּעַ שְׂדֵבְרִים שְׂרוּאָה וְשׁוּמַע תִּינוּק אֶפִּילוֹ בֶּן יוֹמוֹ יֵשׁ לָהֶם הַשְּׁפָעָה עַל גְּדוּלוֹתוֹ (וְעַד שֶׁנִּתְגַּלָּה בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים גַּם בְּחֻכְמַת הַנֶּפֶשׁ). וְלָכֵן כְּשִׁמְקִיפִים אוֹתוֹ בְּעֵנֵי קְדוּשָׁה, הִרִיזָה מוֹסִיף בְּרָכָה וְהַצְּלָחָה, שִׁיבֹכוֹ לְגַדְלוֹ וְלְגְדֻלָּה לְתוֹרָה וְלַחֻפָּה וּלְמַעֲשֵׂים טוֹבִים.

הזכות והאושר לגדל את הילדים ולחנכם:

וְהַעֲיֹקֵר – לְהַתְּבוֹנֵן בְּגוֹדֵל הַזְּכוּת וְהָאוֹשֵׁר שֶׁנִּפְּל בְּחֻלְקָם, שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַפְּקִיד בְּיָדָם נְשֻׁמָּה בְּתוֹךְ גּוּף קְדוֹשׁ, בְּסִמְכוֹ עֲלֵיהֶם שִׁיִּשְׁמְרוּ עַל הַפִּיקְדוֹן הַיָּקָר כְּדָבָעִי, עַל יְדֵי זֶה שִׁיִּחַנְכוּהוּ וְיִדְרִיכוּהוּ בְּדֶרֶךְ הָעוֹלָה בֵּית אֱלֹהֵי.

(תורת מנחם התוועדויות, תשמ"ז ח"ב עמ' 37; תשמ"ב ח"ד עמ' 2190)

מעשים טובים וקראים בנים

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
			רבי זאב-זולף מז'טומיר

השלבים בהתהוות התינוק: העיבור, ההיריון והלידה, מקבילים לשלושה שלבים בהתהוות מעשים טובים: המחשבה, הרצון, והמעשה. וכשם שיש צער הכרוך בלידת תינוק, כך האדם שבא לעשות מעשה טוב בשלמות נדרש להתאמץ ולהתיישר.

מעשיו הטובים של האדם נקראים בניו:

וְאַתָּה תַּחְזֶה אֲשֶׁר חֻכְמִים הִגִּידוּ: מַעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁל אָדָם, נִקְרָאִים בְּנִים (מדרש, תנחומא נח ס"ב). וְהָאֵמֶת אִתָּם, כִּי בְּחִינַתְּ שׁוֹה בְּדוֹמָה אֶחָד. כְּאֲשֶׁר יֵשׁ לְבְּחִינַת הַלֵּידָה טָרָם שֶׁנוֹלָד הוֹלָד שֶׁלֹּשָׁה בְּחִינּוֹת: עֵיבוֹר, הִרְיוֹן, לֵידָה. וּבְמִקְרָה הָאִשָּׁה, בֶּן יִקְרָה לְאִישׁ הָעוֹבֵד אֶת הַבוֹרָא, בְּבְחִינַת בְּנִי, בֶּן הֵמָּה מַעֲשֵׂים הַטּוֹבִים, צָרִיךְ לִהְיוֹת גַּם כֵּן בְּשֶׁלֹּשָׁה בְּחִינּוֹת אֵלּוּ: תַּחֲלָה בְּסוּד מַחְשְׁבָה, וְאַחַר כֵּן רְצוֹן, וְאַחַר כֵּן מַעֲשֵׂה בְּשִׁלְמוֹת, הוּא סוּד הַלֵּידָה.

הכאב הכרוך בלידה והמאמץ בגידול ילדים, משותפים גם הם למעשים טובים:

וְלָכֵן בְּמִקְרָה הָאִשָּׁה, כְּאֲשֶׁר תִּקְרַב לְלֶדֶת תַּחַל וְתוֹעֵק בְּחֻבָּלִים מַחְבְּלֵי לֵידָה, וְאַחַר כֵּן צָעַר גִּידוּל בְּנִים. כִּמוֹ כֵּן, הַרְבֵּה חֻבָּלִים וְצָעַר, מִגִּיעַ לְאָדָם קוֹדֵם עֲשׂוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה בְּשִׁלְמוֹת גְּדוּל, בְּלִתֵּי לֵה' לְבַדּוֹ, וְכוּלֵי הָאֵי וְאוֹלֵי.

(אור המאיר, פרשת קרח)

חסיד

צעיר ניגש אל רבי צבי-הירש, בנו של הבעל-שם-טוב, וביקש ממנו להדריך אותו בעבודת ה', כדי שיוכל להגיע למדרגת צדיק.

אמר לו רבי צבי-הירש: ודאי אתה מכיר את פלוני העשיר, שאביו היה עשיר גדול והוריש לו הון רב. פעם אחת בא אליו אדם וביקשו ליעץ לו כיצד ייעשה עשיר. אמר לו אותו עשיר: אין לי מושג איך נעשים

עשיר; ירשתי את העושר מאבי. לך לעשיר אחר, שנעשה עשיר בעשר אצבעותיו, ושאל אותו.

"אף אני כך", סיים רבי צבי-הירש, "אבי הקדוש פעל שתינתן לי נשמה גבוהה והוריש לי מסגולותיו הרוחניות, ולא עמלתי על כך. לך אל צדיק שנולד לאנשים פשוטים והגיע למדרגתו בעמלו וביגיעתו ושאל אותו כיצד עושים זאת..."

כִּי הַנְּשֻׁמָּה בְּשִׁבְאָה עַל זֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לָהּ צָעַר עַל אֲשֶׁר נִיתְּנָה מֵעוֹלָם הַחֲדוּדָה וְשִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה עַל זֶה הָעוֹלָם, וְלִכְךָ הָאָדָם בְּשָׂעָה שִׁיּוֹצֵא מִבֶּטֶן אִמּוֹ הוּא בּוֹכָה, כִּי הַנְּשֻׁמָּה בּוֹכָה עַל בִּיאָתָהּ עַל זֶה הָעוֹלָם.

(רבי לוי-יצחק מברדיצב — קדושת לוי, ליקוטים)

וְאַתָּה תַּחְזֶה... הִגִּידוּ. ראה את דברי חכמים במדרש. כִּי בְּחִינַתְּ... אֶחָד. יש דמיון בין מעשיו הטובים של האדם לילדיו. וּבְמִקְרָה הָאִשָּׁה. כפי שקורה לאישה. בְּחִינּוֹת. שלבים. בְּבְחִינַת בְּנִי. מעשיו הטובים של האדם הם כמו בניו. כֵּן הֵמָּה. כך הם. מַחְשְׁבָה. המקבילה לעיבור. רְצוֹן. המקביל להיריון.

תַּחַל וְתוֹעֵק... לֵידָה. היא כאובה וצועקת מכאב צירי הלידה. הַרְבֵּה חֻבָּלִים... לְבַדּוֹ. מעשה טוב 'שלם' שנועד למלא אך ורק את רצון הבורא, כרוך אף הוא במאמצים רבים. וְכוּלֵי הָאֵי וְאוֹלֵי. עם כל הצער שיש לאדם אולי יזכה לעשות את המעשה בשלמות.

ההורים הם הבוחרים את שמו של התינוק שנולד. לפעמים אדם בוחר לעצמו שם חדש במרוצת השנים. שמו של אדם איננו רק אמצעי זיהוי, אלא יש לו משמעות פנימית. על-פי הקבלה, השם מבטא את השורש העליון ואת השליחות המיוחדת שהוטלה על האדם בעולם.

משמעות השם שהורים נותנים

קבלה רבי יצחק לוריא (האר"י)	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
--------------------------------	-------------	------	--------

שמו של אדם קשור לנשמתו. הוריו מקבלים מעין נבואה מלמעלה כדי לקרוא לילד בשמו הראוי לו.

כְּאִשׁוֹר נוֹלַד הָאָדָם, וְקוֹרְאִים לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ שֵׁם אֶחָד הָעוֹלָה בְּדַעְתָּם, אֵינּוּ בְּאִקְרָאִי וּבְהוֹדֵמֵן, כִּי אִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁים בְּפִיו הַשֵּׁם הַהוּא הַמוֹכְרָח אֶל הַנְּשָׁמָה הַהִיא.

(שער הגלגולים, הקדמה כג)

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות רבי יצחק לוריא (האר"י)
------	-------------	------	----------------------------------

שם מבטא את החיות הרוחנית, ולכן אדם קשור מאוד בשמו.

שם הדבר קשור למהותו:

בְּלִשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ, כָּל מָה שֶׁנִּקְרָא שְׁמוֹ כִּךְ הוּא שְׁמוֹ הָאֱמִיתִי, שֵׁם הָעֵצָם מְשׁוֹרָשׁוֹ. עַל דְּרֹךְ מִשְׁלֵ, שׁוֹר הַתְּחַתּוֹן נִקְרָא שְׁמוֹ כִּךְ עַל שֵׁם שׁוֹרָשׁוֹ לְמַעַלָּה בְּחַיּוֹת, שֵׁישׁ בּוֹ מִזֶּה הָאוֹתִיּוֹת, שְׁהֵם ג' אוֹתִיּוֹת שׁוֹר. וְכֵן כּוֹלֵם עַל דְּרֹךְ זֶה...

גם כאשר ילד נקרא על שם אדם אחר, שמו מותאם לשורש הנשמה שלו:

אִף שְׂאֵנוּ קוֹרְאִים שְׁמוֹת בְּנֵינוּ עַל שֵׁם אֲבוֹתֵינוּ אוֹ קְרוֹבֵינוּ, כְּמוֹ שְׂכַתּוֹב בְּמִדְרָשׁ, עִם כָּל זֶה גִּילָה לָנוּ הָאָר"י זְכוֹר לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁגַּם אֵלּוֹ

להרחבה < קראו בספר החכמה עמ' 6, כיצד קרא האדם הראשון שמות לבעלי החיים.

כִּי אִם... הָיָא. ה' נותן בפי ההורים את השם המתאים לנשמת הילד.

שׁוֹר הַתְּחַתּוֹן. הַשׁוֹר בְּעוֹלָם הַזֶּה. שׁוֹרָשׁוֹ לְמַעַלָּה... שׁוֹר. הַחַיּוֹת הַרוּחָנִית שֶׁל הַשׁוֹר, קְשׁוּרָה לְאוֹתִיּוֹת הַמְּרַכִּיבוֹת אֶת שְׁמוֹ - ש' ו' ר', הַמְּסַמְּלוֹת צִנּוּרוֹת שֶׁפַע אֲלוֹהִי מְסוּיָמִים.

עַל שֵׁם... קְרוֹבֵינוּ. וְלֹא עַל שֵׁם הַמְּאֹרָע. הָאָר"י. הַמְּקוֹבֵל רַבִּי יִצְחָק לֹרִיא, בְּקִטְעַת שֶׁהוּבָא לְעִיל.

המחשבה. קריאת שם > מעגל החיים

הַשְּׁמוֹת אֵינָם דְּרֹךְ מְקַרָּה אוֹ רְצוֹן הָאָב וְאִם לְקְרוֹתוֹ כִּךְ, אִךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא הַנּוֹתֵן שֵׁכַל חֲכָמָה וְדַעַת בְּלֵב אָבִיו וְאִמּוֹ לְקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם שֶׁהוּא מְשׁוֹרֵשׁ נְשָׁמְתוֹ שֶׁל הַבֵּן.

יש קשר חזק מאוד בין האדם לשמו:

וּמַחְמַת זֶה הָאָדָם מוֹשְׁרֵשׁ בְּשְׁמוֹ מְאֹד מְאֹד. וְהִרְאִיָּה לָזֶה, אִם יִפְנֶה הָאָדָם מִכָּל עֶסְקָיו וְיַעֲסוֹק בְּדַבַּר אֶחָד, וְיִשִּׁים עֵינָיו וְלִבּוֹ וּמַחְשְׁבֹתוֹ בְּדַבַּר הַהוּא, וְכָל רְעִיוֹנוֹ וְשִׁכְלוֹ יִשִּׁים שָׁם... אִכֵּן אִם יִקְרָא אוֹתוֹ בְּשְׁמוֹ תֵּיכֵף הוּא נִפְרָד מֵעֶסְקָיו וּמַחְשְׁבֹתוֹ. וְהַכֵּל הוּא מְטַעַם הַנּוֹכַח, כִּי שְׁמוֹ הוּא שׁוֹרֵשׁ נְשָׁמְתוֹ.

(אור תורה, בראשית יד)

שם האדם ביטוי לשליחותו

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות רבי יהודה אריה לייב אלטר
------	-------------	------	------------------------------------

לכל אדם יש שליחות בעולם הזה, ושמו מבטא את שליחותו הייחודית. לאחר שיעקב אבינו תיקן את שמו "יעקב" קראו לו "ישראל", וניתנה לו שליחות נוספת לתקן בעולם הזה.

שמו של אדם רומז על השליחות המוטלת עליו בעולם:

כִּי הַשֵּׁם שֶׁל הָאָדָם הוּא מָה שֶׁנִּבְרָא לְתַקֵּן אוֹתוֹ הַעֲנִין שֶׁנִּקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו. וְלִכֵּן הָרְשָׁעִים שׁוֹכְחִים אֶת שְׁמָם בְּקָפְרוֹ. וְיַעֲקֹב לֹא זָז בְּלִבּוֹ שֶׁתִּיקֵן אֶת שְׁמוֹ, אֲבָל זָכָה עוֹד לְהִיּוֹת נִקְרָא שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל...

אדם עוסק כל ימיו בשליחות ועליה נקרא שמו:

הָאָדָם כָּל יְמֵי חַיָּו עוֹסֵק בְּשְׁלִיחוֹת שְׁלוֹ עַד שֶׁמִּתְקַן הַשְּׁלִיחוֹת וּמְסַתְּלֵק לְעוֹלָם הָעָלְיוֹן, וְיַעֲקֹב שֶׁכָּפַר תִּיקֵן שְׁמוֹ נִתַּן לוֹ שֵׁם אַחֵר.

(שפת אמת, וישלח תרנ"ז)

יִתְפַּלֵּל אָדָם שֶׁכָּל הַנִּקְרָאִים בְּשְׁמוֹ יִהְיוּ בֵּהֶם מִדּוֹת טוֹבוֹת הָאֵלֹהִים לֹא אַחַת מִן הַמִּדּוֹת הַרְעוֹת.

(רבי יהודה החסיד — ספר חסידים)

להרחבה < את ההלכות הקשורות בקריאת שם, תוכלו לקרוא בספר ההלכה עמ' 4 ו-1 (לבנים) ו-16 (לבנות).

ומחמת זה... מאוד. בגלל ששמו של האדם קשור לשורש נשמתו, האדם קשור מאוד לשמו. והראיה לזה... ומחשבתו. הוכחה לכך שהאדם קשור לשמו ניתן לראות בכך שאפילו אם אדם עסוק מאוד, הוא מתפנה מעסקיו ומחשבתו כאשר קוראים בשמו.

כִּי הַשֵּׁם... עליו. שמו של אדם רומז למה שהוא צריך לתקן בעולם הזה. ולכן הרשעים... מכיוון שהרשעים לא ביקרו את מה שהיו צריכים לתקן בחייהם, הם שוכחים את שמם לאחר מותם. נקרא שמו ישראל. לאחר המאבק עם המלאך נקרא יעקב בשם "ישראל" (בראשית לב, ט).

ניתן לו שם אחר. לאחר שתיקן את שליחותו כ"יעקב" הוא נקרא "ישראל".

ברית מילה

ביום השמיני ללידת הילד אנו מכניסים אותו ל'ברית מילה'. ברית פירושה קשר חזק ומשמעותי, וברית המילה היא סימן לקשר שאינו ניתן לניתוק בינינו ובין הקדוש ברוך הוא. אברהם אבינו היה הראשון שניצטוו למול את עצמו, ובנו יצחק היה הראשון שנימול בהיותו בן שמונה ימים. מאז מסמלת הברית את הקשר העמוק אל ה', המוטבע בנו בעצם הווייתנו.

חכמי ישראל מסבירים כי המילה היא באיבר ההולדה דווקא, כדי למעט את התאוה המיותרת. ברית המילה היא אות הקבועה כל הזמן על גופנו, והיא מזכירה לנו שה' מאיר לנו את פניו בכל מקום שבו אנו נמצאים. בשעת הברית אנו מתפללים שתהיה לילד נשמה קדושה ויוכל ללמוד תורה ולקיים מצוות.

הטעמים לברית המילה

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
------	-------------	------	--------

יש מצוות שאנו מקיימים רק מפני שאנו מאמינים בה' ובטוחים שאם ציווה עלינו את המצווה – טוב לעשותה. ברית מילה היא מצווה שקשה להבין אותה, אך כבר אברהם אבינו קיים אותה, ואנחנו הולכים בעקבותיו, ומאמינים במי שנתן את המצווה.

אָמַר הַחֵבֵר: ...אוֹלָם הַמַּעֲשִׂים הָאֵל־לֵהִיִּים אֵין לְשַׁכְּלָנוּ מְבוּא אֱלִיהֶם כָּלֵל, גְּדוּלָה מְזֹאת! הַשְּׂכָל מְרַחֵק אוֹתָם וְאֵין הוּא מְקַבֵּל עָלָיו בִּי אִם כְּמוֹ שְׂאָדָם חוֹלָה מְקַבֵּל עָלָיו פְּקֻדוֹת הַרּוּפָא וְתַרְוּפוֹתָיו. הֲלֹא תִרְאֶה כִּי הַמִּילָה, עִם הַיְיִוְתָה רְחוּקָה מִן הַהִגְיוֹן וְעִם שְׂאִין לָהּ כָּל מְבוּא לְחֻקָּה הַחֲבֵרְתִית, קִים אוֹתָהּ אַבְרָהָם בּוּ בַעֲצָמוֹ עַל אֵף קִשֵׁי הַדָּבָר מִצַּד הַטָּבַע, כִּי הוּא הִיָּה אֶז בֶּן מֵאָה שָׁנָה, וְאֵף בִּבְנֵי קִים אוֹתָהּ, וְכֵן הִיָּתָה לִיאֹת בְּרִית, לְמַעַן יִדְבַק בּוּ וּבִזְרָעוֹ הַעֲנִין הָאֵל־לֵהִי – כְּמוֹ שְׂאָמַר לוֹ הָאֵל־לוֹהֵ: "וְהַקְּמֹתִי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זָרְעֶךָ אַחֲרַיִךְ לְדֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיוֹת לִךְ לֵאל־לֵהִים וּלְזָרְעֶךָ אַחֲרַיִךְ" (בראשית יג, ז).

(כוזרי, מאמר ג, ו-ז)

הַחֵבֵר. סֵפֶר הַכּוֹזָרִי נִכְתַּב כִּדְיוֹן בֵּין חֲכָם יְהוּדִי לְבֵין מֶלֶךְ כּוֹזָר, וְאֵלֶּה דְבָרֵי הַחֲכָם. הַמַּעֲשִׂים הָאֵל־לֵהִיִּים... וְתַרְוּפוֹתָיו. יש מצוות שהשכל אינו מבין, והאדם מקיים אותן מתוך אמונה במי שציווה את המצווה, כמו חולה שנוטל את התרופות שרשם לו הרופא, אף שהוא עצמו אינו מבין ברפואה. וְעִם שְׂאִין... הַחֲבֵרְתִית. אין היא נובעת מקוד חברתי מוסכם. אוֹת בְּרִית. סימן לברית המיוחדת שבין הבורא לעמו. לְמַעַן יִדְבַק... הָאֵל־לֵהִי. בזכות המילה מתקיים בעם ישראל החיבור לא־להים.

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
------	-------------	------	--------

כל בני עם ישראל הם צדיקים בהיכנסם לחלקו של הקדוש ברוך הוא בברית המילה. הברית היא קרבן לה', וכאילו אנו מקריבים את בנינו בהיותם בני שמונה ימים.

פָּתַח רַבִּי אַבְרָהָם וְאָמַר: "וְעַמְךָ כָּלֵם צְדִיקִים" וְגו' (ישעיהו ס, כא), הַדָּבָר הַזֶּה הָרִי בְּאוֹהֵוּ הַחֲבָרִים. מָה הַטַּעַם פְּתוּב "וְעַמְךָ כָּלֵם צְדִיקִים", וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם צְדִיקִים? וְהָרִי כְּמָה רְשָׁעִים יִשׁ בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמָה חוֹטְאִים וְכְמָה רְשָׁעִים שְׁעוֹבְרִים עַל מְצוּוֹת הַתּוֹרָה! אֵלֵּא כֵּן שָׁנוּ בְּסוּד הַמְּשָׁנוֹת: אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשִׂים קָרְבָּן שֶׁל רְצוֹן לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא, שְׂמֻקְרִיבִים אֶת בְּנֵיהֶם לְשִׁמּוֹנָה יָמִים לְקָרְבָּן. וְכִשְׁנִמּוֹלִים, נִכְנָסִים לְחֵלֶק הַטּוֹב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׂכָתוֹב: "וְצִדִּיק יְסוּד עוֹלָם" (משלי י, כה). וְכִיּוֹן שְׂנִכְנָסוּ בְּחֵלֶק הַזֶּה שֶׁל הַצְּדִיק, הֵם נִקְרָאִים צְדִיקִים. (זוהר, ח"א צג, א)

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
------	-------------	------	--------

ברית מילה אינה פוגמת בתפקודו המעשי של איבר ההולדה, אולם היא מצמצמת את התאוה המיותרת, ובכך האדם מתקן את מידותיו. סימן הברית גם מבדיל את כל מי שנכנס בברית זו מן הזרים.

הטעם החשוב לברית המילה – מיעוט התאוה המיותרת:

אֵין הַמְּצוּוֹה הַזֹּאת בְּאֵה לְהַשְׁלִים חֶסֶר בְּמַבְנֵה שְׂמַבְרִיאָה, אֵלֵּא לְהַשְׁלִים חֶסֶר בְּבְרִית. הַנּוֹק הַגּוֹפְנִי הַנִּגְרָם לְאיִבּוֹר זֶה הוּא הַמְּטָרָה הַמְּכוּוֹנֶת. לֹא נִפְגָּם בְּמִילָה דָּבָר מִן הַמַּעֲשִׂים הַמְּקִימִים אֶת הַפְּרָט וְלֹא בְּטָלָה בְּגִלְלָה הוֹלְדֵת הַצְּאֵצְאִים. אֲבָל מִתְמַעֲטוֹת בְּעֵטִיָּה סַעֲרַת הַיָּצֵר וְהַתְּאֹהֶ הַיְיִתְרָה עַל הַדְּרוֹשׁ... זֹאת לְדַעַתִּי, הַסִּיפָּה הַחֲשׂוּבָה בְּיִתְרָה לְמִילָה.

ברית מילה מאחדת את כלל המאמינים ומבדילה אותם מהאחרים:

...יש בְּמִילָה, לְדַעַתִּי, עוֹד עֲנָן אַחֵר, חָשׁוּב מְאֹד, וְהוּא שְׂיִהְיָה לְכָל בְּעֵלֵי דַעָה זֹאת – אֵנִי מִתְּפַוֵּן לְמֵאֲמִינֵי יְחוּד הַשֵּׁם – סִימָן אַחַד גּוֹפְנֵי מְשׁוֹתֵף לָהֶם, וְלֹא יוּכַל מִי שְׂאִינוּ מֵהֶם לְטַעוֹן שֶׁהוּא מֵהֶם בְּעוֹד הוּא זֶר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֹשֵׂי לַעֲשׂוֹת זֹאת כְּדִי לְהַפִּיק תּוֹעֵלָתוֹ, אוֹ כְּדִי לְהַתְּנַקֵּשׁ

להרחבה > עוד על ברית המילה, ראו ספר התורה עמ' 34, 131, 243, ספר החכמה עמ' 110, ספר ההלכה עמ' 3.

בְּאוֹהֵוּ הַחֲבָרִים. הַחֲכָמִים פִּירְשׁוּ אֶת טַעַם הַכְּתוּב. שְׂמֻקְרִיבִים אֶת בְּנֵיהֶם. ברית המילה היא כמו קרבן. וְצִדִּיק יְסוּד עוֹלָם. ה' הוא הצדיק, ועליו מיוסד העולם כולו. וְכִיּוֹן שְׂנִכְנָסוּ... צְדִיקִים. החיבור בברית לקב"ה, שנקרא 'צדיק', גורם להם להיקרא 'צדיקים'.

הַמְּצוּוֹה הַזֹּאת. של ברית מילה. לְהַשְׁלִים חֶסֶר... שְׂמַבְרִיאָה. כאילו הבורא לא ברא אדם מושלם, ועליו להשלים את מלאכתו. לֹא נִפְגָּם... הַדְּרוֹשׁ. הסרת הערלה אינה מונעת את פעילותו החיונית של האיבר, אך היא מצמצמת את סערת היצר, שלא תהיה מעבר לנדרש.

דַּעָה. השקפת עולם. מֵאֲמִינֵי יְחוּד הַשֵּׁם. עם ישראל, המאמין בא־ל אחד. לַעֲשׂוֹת זֹאת. לנסות להתחזות ליהודי כדי להרויח מכך תועלת או כדי לפגוע ביהודים.

**בְּחַיֵּי בְּנֵי דַת זֹאת. אֶת הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם בְּעֶצְמוֹ אוּ בְיַלְדוֹ
אֶלָּא מֵתוֹךְ אַמוּנָה אֲמֵתִית, מִפְּנֵי שְׂאִין זֹאת שְׂרִיטָה בְּשׁוֹךְ אוּ פְּוִיָּה
בְּזוּעַ, אֶלָּא דְבַר שֶׁנַּחֲשָׁב קֶשֶׁה מְאֹד מְאֹד.**

(מורה הנבוכים, חלק ג פרק מט)

משמעות ברית המילה לחיים

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
------	-------------	------	--------

אות הברית מצביע על הקשר העמוק בינינו ובין הקדוש ברוך הוא, וגם כשאנו מרוחקים, או שרויים במקומות חשוכים, ה' נמצא עמנו ומאיר לנו את החושך.

משמעות הברית היא חיבור ודבקות בין הפנימיות שלנו לה':

**וְזֶהוּ עֵיקַר הַבְּרִית מִלָּה, שֶׁנִּקְרָא 'בְּרִית' כְּבְּרִית וְהַתְּקַשְׁרוֹת שֶׁנַּעֲשֶׂה
מִחֲדָשׁ בְּשָׁנֵי עֲנִינִים שֶׁהֵיוּ רְחוּקִים. כִּי הַגּוֹף הוּא מְרוּחָק, וּבְאִבְרָ זֶה
נַעֲשֶׂה קִיר וּדְבִיקוּת. וְאַמֵּת, כִּי אִבְרָ זֶה יֵצֵא מִן הַפֶּלֶל לְלַמֵּד עַל הַפֶּלֶל
כּוֹלֵו, לְהוֹדִיעַ כִּי הַפְּנִימִיּוֹת מְקוּרָב, וְרַק הַחוּשֵׁךְ יִכְסֶה, וְלָבֵן בְּשִׁנֵּיתָן
רְשׁוֹת לְהַסִּיר הַקְּלִיפָה וְהַמְּכַסֶּה מֵאִבְרָ הַזֶּה, נִתְעוֹרֵר בּוֹ הַפְּנִימִיּוֹת...**

הקדוש ברוך הוא נמצא עמנו תמיד:

**וְזֹכוֹת הַמִּילָה הוֹלֵךְ עִם הָאָדָם תָּמִיד... וַיֵּשׁ לָנוּ לְלִמּוּד מְזֶה, כִּי הָעוֹבֵד
ה', הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ בְּכָל אֵלֶּה הַמְּקוֹמוֹת.**

(שפת אמת, לך לך, תרמ"ד)

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
------	-------------	------	--------

הברית נערכת לתינוק בהיותו בן שמונה ימים, כמו שיצחק אבינו נימול בן שמונה ימים ולא כמו ישמעאל בן אברהם שנימול בגיל שלוש עשרה. ההבדל בין שני הגילים הללו הוא אם אנו כורתים את הברית מתוך הבנה והשגה או שזו ברית של מסירות נפש, שאיננה מוגבלת למידת הידיעה וההבנה.

הקשר נכרת בשעה שהתינוק קטן מכדי להבין ולהסכים למעשה:

**יִצְחָק נִימּוֹל בֶּן שְׁמוֹנֵת יָמִים. תֵּינוּק בֶּן שְׁמוֹנֵת יָמִים אֵינוֹ בִּגְדוּר נְתִינֵת
הַסְּפָמָה, וְאֵף עַל פִּי כֵן הוּא נִקְשָׁר אֲזַ עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּקֶשֶׁר
שְׂאִינוֹ נִתֵּן לְנִיתוּק, וְכַלְשׁוֹן הַפְּתוּב – 'בְּרִית עוֹלָם' (בראשית י, ו)...**

להרחבה < עוד על ברית המילה המלווה את האדם לכל אשר ילך, קראו את סיפורו של דוד המלך בספר החכמה עמ' 111.

הקשר בינינו ובין הקדוש ברוך הוא אינו מוגבל למידת ההבנה והשכל:

**בְּהַעֲמַדַּת דּוֹרוֹת יִשְׂרָאֵלִים אֵין מְקוֹם לְגִישָׁה טְבֵעִית. קִיוּמוֹ וּמַהוּתוֹ
שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַל-טְבֵעִיּוֹת. יְהוּדֵי – כָּל קִיוּמוֹ, מַהוּרְתוֹ וְלִידְתוֹ,
בְּנַפְסִים, בְּלִי כָּל הַתְּחַשְׁבוֹת בְּטֵבַע. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם
אָבִינוּ: נַחַת אֲמַת שֶׁל יְהוּדוֹת בָּאָה רַק מִיְלֶדֶת שֶׁהִיוּ לְדוֹ וְרַאשֵׁית חַיָּו
הֵם בְּאוֹפֵן אֵלּוּקִי, וְשִׁבְהֵיוֹתוֹ יֶלֶד בֶּן שְׁמוֹנֵת יָמִים, כְּלוּמַר בְּהִיוּצֵר
הָאִפְשָׁרוֹת הָרֵאשׁוֹנָה לְכַךְ, מְקַשְׂרִים אוֹתוֹ אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּבְרִית עוֹלָם, אִם כִּי עֲדִיין אֵינוֹ מִבֵּין וְאֵין אִפְשָׁרוֹת לְשִׂאוֹל אוֹתוֹ עַל
כֵּךְ. יְהוּדוֹתוֹ שֶׁל יֶלֶד כְּזֶה, לֹא תִהְיֶה מוּגַבְּלַת עַל-פִּי דַעַתוֹ וְשִׁכְלוֹ, אֶלָּא
חֲדוּרָה מְסִירוֹת נֶפֶשׁ.**

(ליקוטי שיחות, ח"א, עמ' 20-21)

מה עושים בשעת הברית?

קבלה	מחשבת ישראל	מוסר	חסידות
------	-------------	------	--------

כאשר הורים מלים את בנם עליהם לשמוח שמחה גדולה, ואחרי המילה להתפלל על הילד שתהיה לו נשמה קדושה, ויוכל ללמוד ולקיים את התורה. **כְּשֶׁמִבִּיא אֶת בְּנוֹ לְמוֹל אוֹתוֹ יִתְעוֹרֵר בְּלִבּוֹ שְׂמֵחָה גְדוֹלָה, וַיִּפְאֵר
וַיִּשְׂבַּח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל אֲשֶׁר זִיכְרוֹ לָבֵן וְלִהְיוֹתוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם
אָבִינוּ... וַיִּגַּל וַיִּשְׂמַח שְׂמֵחָה גְדוֹלָה בְּלִבּוֹ, שְׂמֵחָה רּוּחַנִית שֶׁהִיא דְּבִיקוּת
בוֹ יִתְבָּרַךְ... וַיִּתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּכַף לְאַחַר הַמִּילָה, שִׁיתֵּן לוֹ הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ לְהֵילֵד נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם,
וַיְבָרַךְ אֶת הַיֶּלֶד, וְכֵן יִתְנַהֵוּ לְאַחֲרִים לְבָרַךְ אוֹתוֹ.**

(שני לוחות הברית, מסכת חולין מג-מד)

רבי

שלום מבלז הוזמן
לסעודת ברית מילה

ובתוך הדברים אמר לאבי הבן:

"היום הושלמה ברית המילה שלך."

תמה האיש: "ברית המילה שלי?"

הסביר הצדיק: "כל מצווה צריך

לקיים בשלמות במחשבה, בדיבור

ובמעשה. את ברית המילה אנו מקיימים בתינוק במעשה, אבל במחשבה אין הוא מקיים את המצווה, שכן עדיין אינו בר-דעת. רק כשהוא מכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו, הוא מתקן את המחשבה שהייתה חסרה בברית שלו עצמו."

אין מקום לגישה טבעית ולפיכך ה' מצווה אותנו למול את הילדים בגיל שמונה ימים ולא לאחר שיש בהם דעת והבנה. מהוּרְתוֹ וְלִידְתוֹ, בְּנַפְסִים. כפי שהיה עם יצחק, שנולד כאשר הוריו היו זקנים. בְּהִיוּצֵר הָאִפְשָׁרוֹת... לְכַךְ, קוֹדֵם לְכֵן מְסוּכָן לְמוֹל אֶת הַיֶּלֶד. חֲדוּרָה מְסִירוֹת נֶפֶשׁ. כֵּל חַיֵּי הַיְהוּדִי יִהְיֶה מוּכָן לְמַסּוֹר אֶת נַפְשׁוֹ לַה'.

וַיְכַהֵן לָבֵן זִיכְרוֹ אוֹתוֹ בְּבֵן. שְׂמֵחָה רּוּחַנִית... יִתְבָּרַךְ. הַשְּׂמֵחָה הַרוּחַנִית הִיא שְׂמֵחָה שֶׁל דְּבִיקוּת בְּבוֹרָא. הַמִּילָה. בְּרִית הַמִּילָה. לְהֵילֵד. לִילֵד. לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד. תּוֹרָה. לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת הַמְּצוּוֹת. יִתְנַהֵוּ. אֶת הַבֵּן.

אֵינוֹ בִּגְדוּר נְתִינֵת הַסְּפָמָה. אֵין הוּא יִכּוֹל לְתַתּ הַסְּכָמָה לְעֲשׂוֹת אֶת הַבְּרִית עִם ה'.